

השיעורים נמסרים באולפני "קול הלשון" וניתן לצפות בהם באתר, או להקשיב בטלפון 03-6171111 ולהקיש ברצף (משמאל לימין): # 41670658 *
לתגובות והארות, ולקבלת הגליון בקביעות: a0527652027@gmail.com
הפקת הגליונות כרוכה בהוצאת משאבים רבים של עריכה וגרפיקה, ניתן להשתתף בעלויות ובזכויות!

שיעורי "טעימות" מיועדים ללומדי הדף היומי המבקשים להעשיר את הלימוד עם "נושא מעניין לקחת הביתה". הם כוללים נושאים לדיון, פולמוסים, חיזוקים, לקחים, קושיות, הקשרים לפרשת השבוע והמועדים, ועוד ועוד. מטרת השיעורים לעורר שיח תורני גם לאחר שהלימוד הסתיים. בבית או בעבודה, עם האשה או הילדים, בשבתך בביתך ובכלתך בדרך.

עבודה זרה דף י"ב

טעימות

עם הרב אברהם משה הלוי רוט
להערות והוספות: a0527652027@gmail.com

מהדף לאקטואליה | מלחמת עזה

הסוגיא שלנו עוסקת ב"עטלוזא של עזה", פירש רש"י "עזה – עיר של פלישתים והיה בה עבודת כוכבים".

בימים אלו חיילים מוסרים נפשם לכבוש את עזה"ק עזה תובב"א, מרגש ללמוד על "עזה" שהיתה כמעט בכל התקופות עיר פלישתים שהציקו והצרו לישראל עוד ועוד.

חבל עזה של ימינו הוא בעצם חלק מ"ארץ פלשתים", והעיר עזה – היתה במשך תקופות ארוכות העיר המרכזית בארץ פלשתים, לשם הובא שמשון כבול בשלשלאות, שם ביקש "אנקמה מפלשתים בשתי עיניים".

פנימיות | "עזה" – עיר של ליצנות ועזות פנים

"עזה" היא מלשון "עזות פנים". לא בכדי צריכים גיבורי ישראל להקיז דם כנגד המחבלים העזים המתחפרים שם כחולדות עקשניות.

שורש טומאת הפלישתים היא "ליצנות" אשר היא ה'מכשיר' של "עזות פנים", "זד יהיר לץ שמו". כפי שהגמרא לקמן מלמדת שעל הפלשתים נאמר "מושב לצים" על שם הפסוק "קראו את שמשון וישחק לנו".

בספרים הקדושים מבארים "לא נחם אלקים דרך ארץ פלשתים כי קרוב הוא" שהטומאה של "פלשתים", הליצנות, היא "קרובה" אל טומאת ארץ מצרים ה"עריית", שהרי ליצנות מביאה לידי עריות.

העמקה | מדוע דוקא יצחק אבינו נאבק בפלשתים

זאת הסיבה שמי שנאבק בפלשתים הוא יצחק אבינו. כי מול מידת הליצנות וקלות הראש נאבקת מידת היראה וכובד הראש.

דוקא יצחק אבינו השתמש במידת הצחוק בהיותו בארץ

פלשתים, "יצחק מצחק את רבקה אשתו", כדי להוציא את הניצוץ הטוב של מידה זו בדרך הנכונה והראויה.

ובאמת, דוקא יצחק שמידתו יראה הוא זה שנקרא על שם הצחוק. כי בעומק הדבר, מידת חסד אינה מביאה צחוק, שהרי הכל הוא טובה וברכה, הצחוק מגיעה כאשר הדינים והגבורות מתמוססים לפתע "אז ימלא שחוק פינו".

ובאמת על פי פשט הפסוק כעסה שרה על כך שישמעאל מעיז להשתמש במידת הצחוק אשר היא ירושתו של בנה יצחק, צחוק עשה "לי" אלקים, ולכן כאשר ראתה את "בן הגר המצרי" מצחק, והרי הצחוק קרוב אל טומאת מצרים כמו

"עזה" כמעט בכל התקופות היתה עיר פלישתים שהציקו והצרו לישראל.

שהזכרנו, היא מחתה בעוז "לא יירש בן האמה הזאת עם בני עם יצחק", אסור שיהיה לו שום אחיזה בצחוק שהוא נחלתו של יצחק בלבד.

[אגב, ידידי הרה"ג רבי חיים פרלמן שליט"א ציין שהתנא רבי יצחק הוא בעל המימרא (לעיל דף ג) לגבי צחוקו של הקב"ה. והלא דבר הוא שדוקא רבי יצחק מפרש את העניין הסתום על צחוקו של הקב"ה. וזה שייך למה שמתבאר כאן לגבי השייכות בין "יצחק" אבינו למידת ה"צחוק"].

בית הוראה | האם נשיקה ללא תנועת שפתיים, נחשבת נשיקה?

הסוגיא שלנו עוסקת באיסור לשנות מים המקלחים מתוך "פיו" של פרצופי אבן, מפני שהוא נראה כמנשק לעבודת כוכבים. והנה, דעת הרא"ה שמדובר כאן בפרצופי אבן שהם עצמם אליילים הנעבדים, והקשה הרדב"ז דאם כן מדוע אינו אלא "נראה כמנשק" הרי הוא ממש מנשק עבודה זרה.

רבינו הגאון רבי יצחק זילברשטיין שליט"א ב"חשוקי חמד"

חסידות | זהירות קדושי ישראל מכל חשש שתי וערב

הדף שלנו עוסק בזהירות מפעולה הנראית כאילו משתחוה לעבודה זרה. מעניין לדעת שהיו קדושי עליון שהיו מחמירים על עצמם בזהירות כפולה ומכופלת מכל חשש רחוק של נראה כעבודה זרה.

אחד מהם הוא רבינו הקדוש **בעל הקהילות יעקב** שהיה חרד מאד על כל צורת שתי וערב, וכמו שמתאר **רבינו הגר"מ שטרנבוך שליט"א** בספרו (תשובות והנהגות כ, רסב):

"...מצאתי בשאלות מהגר"ח מוולוז'ין זצ"ל, להזהר בתפירת הבגדים ובעשיית החלונות שלא תהא צורת שתי וערב, ומשמע מדבריו, שאף שאין כל כוונה בכך לצורת ע"ז, מ"מ עצם הצורה הוא מאוס ואין להניחו כך. ורבינו ה"קהלות יעקב" זצ"ל החמיר מאד מאד על צורה זו, ואמר בשם הגאון רבי חיים מוולוז'ין זצ"ל, שבית הכנסת שיש בו צורה הדומה לשתי וערב, התפלול שם אינם עולות למעלה, ובבהכנ"ס שהיו בו חלונות מכוונים חשש שניכר בהם כעין שתי וערב, ודרש שיסירם. וכן במפה שהיה רקום עליה משבצות, חשש ג"כ שניכר בהם צורת שתי וערב, וציוה להסירה. וכן באוטובוס שהיה שם איזה איזה צינור הנראה כשתי וערב דרש להסירו. ואף היה מעשה שעשו סמוך לביתו עמוד חשמל והיה בהחוטם כעין צורה זו, והשתדל אצל חברת החשמל עד ששינוהו.

אך מסיים הגר"מ שטרנבוך שליט"א: "אמנם, רוב בית ישראל לא נהגו להזהר במקרה שיצא צורה זו באופן אקראי, כיון שאין כל כוונה לצורת ע"ז שבה. ונהגו להקל בזה"ז במדינתנו שהגוים אינם אדוקים בע"ז, אבל במקום קדוש אין להקל, וכל המחמיר על עצמו יותר קדוש ייאמר לו..."

מעשה | מדוע סירב ה"ברכת שמואל" שישרכו את שרוכי נעליו

זקני רבי שמחה שמואל שולמן זצ"ל היה מתלמידיו הקרובים של רבינו הגר"ב ליבונין זצ"ל בקמניץ. הוא סיפר שפעם אחת הוא ליווה – יחד עם חבריו – את רבו ברחובות העיר. לפתע ראו התלמידים ששרוכי נעליו של רבם הקדוש נפרמו, הם ביקשו ממנו רשות להתכופף ולשרוך את נעליו. אבל הגר"ב סירב בנחרצות. לאחר כמה דקות הם שוב ביקשו ממנו, והפעם הוא אמר "בשמחה, תודה רבה!". התלמידים התפללו: מעיקרא מאי קסבר ולבסוף מאי קסבר? הסביר להם רבם: בפעם הראשונה שביקשתם עמדנו ברחוב שיש בו כנסיה, לכן לא רציתי שתתכופפו לשרוך את נעליי כפי המבואר בעבודה זרה דף י"ב שאסור לשחות כדי ליטול מעות

כאן, ביקש להוכיח מדעת הרא"ה ש"נשיקה" צריכה "תנועת שפתיים של סגירה ופתיחה מהירה", ולא סגי בקירוב השפתיים אל המנושק בלא תנועה של "סגירה ופתיחה". לכן אין השותה מפיו של האליל אינו נחשב "מנשק" אלא "דומה למנשק".

הנפקא מינה בכל זה, כתב הגרי"ז שליט"א, לגבי **איסור נשיקת הבנים הקטנים בבית הכנסת**, שנכתב באו"ח סימן צ"ח, "כדי לקבוע בלבו שאין אהבה כאהבת המקום", כאשר רק מניח פיו על ראש התינוק, ואינו פותח וסוגר הפה כדרך המנשקים. אם גם זה נאסר, או שמא רק כשמאמץ השפתיים אסור?

לשון הקודש | ג' פירושים בביאור המילה "נשיקה"

היה נראה לפרש שהחקירה הזו – אם נשיקה צריכה קפיצת שפתיים ופתיחתן – תלויה בביאור השם "נשיקה" שמשמעותו "קירוב וחבור שני דברים זה לזה" (כמו "השקת מים" במקוה, "השקת כוסות" וכדומה).

האם הכוונה ל"השקת" השפתיים העליונה והתחתונה זו לזו, באמצעות פעולת קפיצת השפתיים ופתיחתן שוב ושוב, או שהכוונה ל"השקת" פה פלוני לפה אלמוני, בעצם התקרבותם זה לזה.

אכן אם כן נמצא שלדעת הרדב"ז "נשיקה" היא "קירוב פה לפה", ולכן הוא ביקש לאסור את שתיית המים מפיו של האליל מצד נשיקה ממש.

אלא שלכשנתבונן קשה מאד להגדיר את "שפתי" האליל כ"שפתיים", הרי אין הם אלא אבן בעלמא, ואין כאן שום קירוב "שפתיים אל שפתיים".

לכן נראה לבאר באופן אחר ש"נשיקה" נקראת כך מלשון "השיקו היקבים תירוש ויצהר" (יואל ב, כד), וכפי שפירש רש"י "והשיקו" – לשון השמעת קול כשהקילוח יורד מן הגת אל תוך היקב". ואם כן פירוש "נשיקה" הוא כמו שהביא ב"חשוקי חמד": "עין באבן עזרא (תחילת שיר השירים) על הפסוק ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מין, שהביא מהגאון הרס"ג "שהוא הריר שתחת הלשון", ומדבריו למדנו שנשיקה היא רק כשיש בה ריר, ומכיון שבהנחת פיו אין ריר, יתכן להתיר בשאלתנו" עכ"ל הגרי"ז בחשוקי חמד, ואם כן נראה לבאר ש"נשיקה" היא מלשון "קילוח משקה", כי טובים דודיך מין.

מעתה יתבאר היטב מה שהגדיר הרדב"ז את שתיית קילוח המים מפי האליל כ"נשיקה", שהרי זו היא מהות הגדרת הנשיקה "קילוח" מפה לפה, והרי זהו ממש פעולת שתיית המים המקלחים מפי פרצופי האלילים.

מושג | נ נח נחמ נחמן מאומן – ושייכותו לדף שלנו

בדף שלנו אנו לומדים שאחד הלחשים כנגד סכנת השדים הוא "שברירי ברירי רירי רי" ופירש רש"י ששם השד הולך ומתקצר וזה סימן לסילוקו והברחתו של השד.

חסידי רבי ישראל אודסר נ"ע המשתמשים בשיר "נ נח נחמ..." עושים זאת עפ"י הגמרא שלנו במבנה ההפוך, כסימן לברכה והתפשטות, הם הולכים ומאריכים את שם רבינו נחמן מברסלב.

העמקה | איך פועלים הלחשים לדעת הרמב"ם?

הראשונים מבית מדרשו של הרמב"ם סברו שכל הלחשים אינם פועלים כלל, אם כן מדוע הגמרא ממליצה על לחש זה? מבאר המאירי (הובא בהערות המצוינות של מהדורת שוטנשטיין): "מתמעט פחד דמיונו במיעוט המילה". כלומר, עצם הפחד מהמזיק עלול להזיק, ולכן באמצעות הלחש האדם מתחזק בדעתו ומסלק את דמיון הפחד.

תופעה | תרופות "פלצבו"

אפשרות נוספת בביאור השפעת הלחשים לשיטת הרמב"ם: כאשר האדם סבור שהוא נרפא מאיזו מחלה או מזיק, **עצם התפיסה הזאת "מגשימה את עצמה"** וגורמת לגוף לפתח החלמה או הגנה מן המזיקים.

קביעה זו עומדת בבסיס תופעת "תרופות פלצבו" – תרופות דמה, שנוטל החולה מתוך ידיעה שזאת תרופה אמיתית.

טיפול פלצבו הוא טיפול דמה שבו נותנים לחולה חומר נטול השפעה, אך עצם הסברא של החולה שהוא "מתרפא" גורמת לגוף שלו "להירפא"! שיעור ההשפעה איננה זניחה, אלא של כ-30 אחוז! האפקט מתרחש גם בטיפולים אמיתיים – מצבו של החולה משתפר בחלקו ללא קשר להשפעתה הישירה של התרופה שקיבל.

בגלל השפעת תופעת הפלצבו, נאלצים מפתחי התרופות להשתמש בניסיונותיהם גם ב"קבוצת ביקורת" שמקבלת "תרופות דמה" מקבילות, בשביל לבדוק אם יעילות התרופה עוברת את יעילותה כפלצבו בעלמא...

מול עבודה זרה. כעת אנחנו ברחוב "נקי", כאן אתם רשאים לגמול עמי חסד ולשרוך את נעליי..."

יש להוסיף שלמדנו בסנהדרין סא, ב שמי שסבר שהאנדרטא היא בית הכנסת והשתחוה לה "הרי ליבו לשמים" ופירש רש"י "הרי ליבו לשמים" – ולא השתחוה זה לעבודה זרה לא מזיד ולא שוגג הוא, אלא לשמים, שהרי לשמים נתכוין, ואפילו היה יודע שזה הבית עבודה זרה והוא משתחוה בתוכו לשמים – אין כאן עונש, **שהרי אף משתחוה לבית הכנסת לא לבית הוא משתחוה אלא למי ששכן שמו עליה**.

ואם כן, מסתבר שיש כנגד זה גם מנהג גויים **להשתחוות לבית עבודה זרה** כאשר כוונתם לאלילים ולא לבית עצמו, ושפיר חשש הגרב"ב מכך שהתלמידים ירכנו מול בית העבודה זרה.

מעניין לדעת | סכנת עלוקה בזמנינו?

הגמרא שלנו עוסקת בסכנת שתיית מי נהרות ואגמים בלי לבדוק תחילה האם יש בהם עלוקה. מעניין לדעת שבהערותיו של ר' גדליה ליפשיץ (אביו של בעל התפארת ישראל, מודפס בסוף המסכת) כתב (על דברי התוס'):

"וכמו כן אירע בזמן הזה, בתלמיד אחד דבתוך למודו באמצע הלילה תמיד נצטער ונתעלף ולא ביום, ואמרו רופאים ששתה עלוקה במים בלא בדיקה, וביום שבעה מאכילתו, ובלילה דכבר נתעכל אכילתו נושך ושותת בליבו וכדומה. והשקוהו רופא סם ידוע עד שהקיא חתיכות חתיכות וחיה. סוד ה' ליראיו המקום יצילנו. לכן יהדק שיניו בשתייתו בלילה, ואי משום סכנת שברירי ח"ו יאמר כהכ;א..."

מאבק | סכנת המאפים המונחים בפתחי חנויות המכולת

זקני **רבי דוד בונם סומפולינסקי** זצ"ל היה נאבק מאד בתופעת הנחת מגשי לחמים ומאפים (ללא אריזה) בפתחי חנויות המכולת, בשעות הלילה המאוחרות. הרי במשך שעות ארוכות המאפים מגולים וזמינים לכל רמש ושרץ...

הוא היה "אורב" בשעות עלות השחר לחתולים והעכברים שטעמו מהמאפים הטריים והיה מצלם אותם ושולח מכתבים נרגשים לרשויות על גודל הסכנה ממעבר מחלות ווירוסים מבעלי החיים אל בני האדם.

בסוף ימיו הוא "זכה" לראות את מימוש אזהרותיו, נגיף הקורונה שהתפשט בכל העולם, הגיע משוק בעלי החיים בסין שלא הקפידו על היגיינה וזהירות ממעבר נגיפי בע"ח אל בני האדם.

התבוננות | הקב"ה מראה לאדם את העולם כפי מבטו שלו

המדענים עדיין לא פיענחו איך "פלצבו" פועל. אבל אולי ההסבר בכל זה הוא **שהקב"ה מנהל את עולמו לפי חכמת הטבע המקובלת בכל דור ודור ובכל קבוצה וקבוצה**. המאמינים בכוחות על-טבעיים יראו מחזות כאלו, השוללים זאת – לא יראו. לכן, בתקופה שהמדע האמין בכל מיני תופעות – הוא גם תיעד אותם בעדויות רבות, לעומת זאת אחרי שנשללו התופעות הללו – גם נעלמו ההופעות שלהם...

לכן, מי שסובר שהלחשים פועלים – הרי בעולמו שלו כך הוא דרך הטבע וכך הקב"ה ינהל את עולמו ומאורעותיו, כשהוא ילחש לעקרב – העקרב 'בדיוק' יחליט להתרחק ממנו, ואילו מי שסובר שהלחשים לא פועלים – יווכח שהם אכן לא פועלים, הוא ילחש לעקרב שוב ושוב ואין קול ואין קשב...

ויש עוד להאריך בסוגיא מעניינת זו.

מפתיע | איך אפשר לעצור עקרב מסוכן באמצעות לחש?

רגע... בגמרא מבואר שמותר להשתמש בלחש בשבת משום סכנה, כגון אם רודף אחריו עקרב מסוכן ולוחש לו על מנת לעוצרו. איך זה יתכן? הרי אם לדעת הרמב"ם הלחשים כלל לא פועלים, וכל ההשפעה היא על המודעות של האדם שמאמין בהם, איך זה יגרום לעקרב להתרחק ממנו?

תתפלאו, אבל **מחקרים הראו שאפקט הפלצבו הראה יעילות אף בטיפול בבעלי חיים ובתינוקות, על אף שאין להם מודעות לטיפול**, ומשכך אינם נתונים לכאורה להשפעות של תרופות פלצבו.

הנה כי כן, אף העקרב יכול להיות מושפע מתופעת הפלצבו...

